

Advies | November 2021

Preventie wolvenschade & duurzame omgang met de wolf

In Fryslân

Geacht college van Gedeputeerde Staten
van de Provincie Fryslân,

Hierbij bied ik u namens de Projectgroep
Preventie Wolfschade Fryslân het advies
Preventie wolvenschade en duurzame om-
gang met de wolf in Fryslân aan.

Uiteraard zijn wij gaarne bereid dit advies
nader toe te lichten.

Met vriendelijke groet,

H. Oosterman
voorzitter

*Bijlage:
Rapport EcoNatura*

Projectgroep Preventie Wolvenschade Fryslân

Sinds 2018 zijn er in Fryslân sporadisch wolvenaantallen
geweest op landbouwhuisdieren, voornamelijk schapen,
door zwervende wolven. Om samen met diverse
belanghebbende partijen te zoeken naar oplossingen
om zo conflictarm mogelijk met de wolf samen te leven,
heeft de provincie op 30 maart 2021 een Projectgroep
Preventie Wolvenschade Fryslân (PPWF) ingesteld.

De PPWF heeft zich in eerste instantie tot doel gesteld:

- Een achtergrondstudie van de zwerfwolven-
problematiek en wat dit in de huidige situatie
en toekomstig voor de provincie betekent.
- Advisering voor het meest effectief en strategisch
toepassen van de beste werende middelen tegen
wolvenpredatie op schapen in het bijzonder,
toegesneden op het type bedrijfsvoering (met drie
verschillende schapenhouderijen onderscheiden) en
de landschappelijke situatie of specifiek aan te wijzen
risicoregio's.
- De provincie adviseren over bijzondere gevallen van
wolvenschade.
- Advies geven over financiering van gewenste
beschermingsmaatregelen.
- Het uitvoeren van een pilot gericht op breder
toepasbaar of bedrijfstechnisch beter inpasbare
en effectieve veebescherming tegen zwerfwolven,
met turbofladrie als te toetsen en toe te snijden
mogelijkheid gebaseerd op goede ervaringen in
het buitenland.
- Herdefiniëring van het zes maanden wolven-
vestigingsprincipe in verband met de huidige
zwerfwolvenproblematiek
- Verkenning van een provinciaal (mogelijk ook
interprovinciaal) 'wolvenconsulentschap' als
slagvaardig, partijen verbindend en voorlichtend
orgaan voor het bewerkstelligen van een zo
conflictarm omgaan met wolven met praktische
ondersteuning van de belanghebbenden.
- De opzet van een wolfssignaleringsstelsel voor
het vroegtijdig kunnen nemen van maatregelen.

In de PPWF hebben onder voorzitterschap van Harry Oosterman zitting:

- LTO Noord (vakgroep schapenhouderij)
- Stichting Beheer Platform kleinschalige schapen- en geitenhouders
- Fries Particulier Grondbezit (agendalid*)
- Terrein beherende organisaties (agendalid*)
- Vereniging van Friese Gemeenten, vertegenwoordigd door de Gemeente Ooststellingwerf
- Kollektivenberied Fryslân
- Een schaapherder met ervaring met preventieve maatregelen.

** Agendaleden hebben kennisgenomen van het advies en hebben niet meegeschreven.*

Doelstelling en doelgroepen van het advies

De PPWF heeft haar advies aan Gedeputeerde Staten door een onderzoek van EcoNatura (bijlage) laten onderbouwen. Centraal in het advies staat dat de Provincie Fryslân in haar beleid moet voorkomen dat houders van landbouwdieren en schapen in het bijzonder schade lijden als gevolg van de komst van de wolf in Friesland. De aanbevelingen worden gedaan in het licht van de strikte Europese bescherming van de wolf (Habitatrichtlijn) en tegen de achtergrond van best practices op het gebied van preventieve maatregelen elders in Nederland en internationaal.

De PPWF richt zich vooralsnog op onderstaande organisaties uit de schapenhouderij:

1. Schapenhouderij gericht op vleesproductie en reguliere perceelbegrazing met koppels tot wel 100+ schapen;
2. Ecologische of natuurbegrazing in opdracht van een terrein beherende organisatie (ook wel gescheperde schaapskudden genoemd);
3. Kleinschalige hobbyhouders met speciale rassen.

Het type bedrijfsvoering – allereerst in kaart gebracht voor de schapenhouderij als meest kwetsbare sector – is bepalend voor de keuze welke preventieve maatregelen passend zijn. Er zit een groot verschil in de bedrijfs-economie van de ‘grote schapenfokkers’ en de ‘natuurbegrazers’. Ook de perceptie van de wolf en acceptatie van verlies loopt daardoor sterk uiteen.

Foto: kuddebeschermingshonden in een schaapskudde © Erwin van Maanen

Advies

De PPWF adviseert op de korte termijn:

1. Aanwijzing van een risicoregio met naar huidig inzicht de meeste kans op wolfpredatie.
2. Uitwerking van een subsidie voor de preventie van schade door zwerfwolven.
3. Uitvoering van een pilot turbofladrie.
4. Opheffen van de vestigingsnorm en inzet subsidie voor wolvenwering in risicoregio.
5. Ontwikkeling van een wolvenconsulentschap.

1. Aanwijzing van een risicoregio met naar huidig inzicht de meeste kans op wolfpredatie

De PPWF adviseert om een risicoregio aan te wijzen. Op basis van het EcoNatura-onderzoek situeert deze regio zich nu in Zuidoost-Friesland tussen pakweg de provinciale wegen A32 en A7. De grotere Drents-Friese natuurgebieden gelden als gebieden met aantrekkingskracht. Dit is de regio waar volgens de huidige inzichten zwerfwolven naartoe neigen te trekken voor korter of langer verblijf.

Duurzame of territoriale vestiging is vooralsnog onzeker. Deze afbakening kan gedurende tijd veranderen en moet op basis van actualiteit en urgentie worden bepaald.

2. Uitwerking van een subsidie voor de preventie en gevolgen van schade door zwerfwolven

Voor de optimale beperking van wolfschade zijn zo goed mogelijk werkende preventieve middelen noodzakelijk. De PPWF ziet drie primaire wolfwerende maatregelen die als drietrapsraket inzetbaar zijn: vaste stroomhekken of flexibele stroomnetten, kuddebeschermingshonden en zogenoemde turbofladrie. De geschiktheid van deze maatregelen is afhankelijk van de situatie, ligging in risicoregio en het type bedrijfsvoering. De schapenhouderij geldt momenteel als meest kwetsbare sector.

De effectiviteit is afhankelijk van het optimaal opzetten, monitoren en onderhouden van de wolvenwering (o.a. laag houden van de vegetatie voor voldoende stroomspanning). Uit de consultatie met schapenhouders blijkt dat dit een hoge belasting legt op de bedrijfsvoering. Dit vraagt om additionele ondersteuning, niet alleen financieel maar ook met inzet van extra menskracht. De arbeidskosten moeten nader worden onderzocht, specifiek de exploitatie- en onderhoudskosten.

Vanuit de PPWF wordt ook gepleit voor een ruimhartiger vergoeding van de gevolgschade die kan optreden. Schapenhouders die een wolvenaantal hebben gehad, ervaren materiële schade en financiële doorwerking op de bedrijfsvoering. De PPWF adviseert te laten onderzoeken hoe hoog de financiële compensatie voor veehouders na een wolvenaantal redelijkerwijs moet zijn, los van de inzet of ondersteuning van preventieve maatregelen.

3. Uitvoering van een pilot turbofladrie

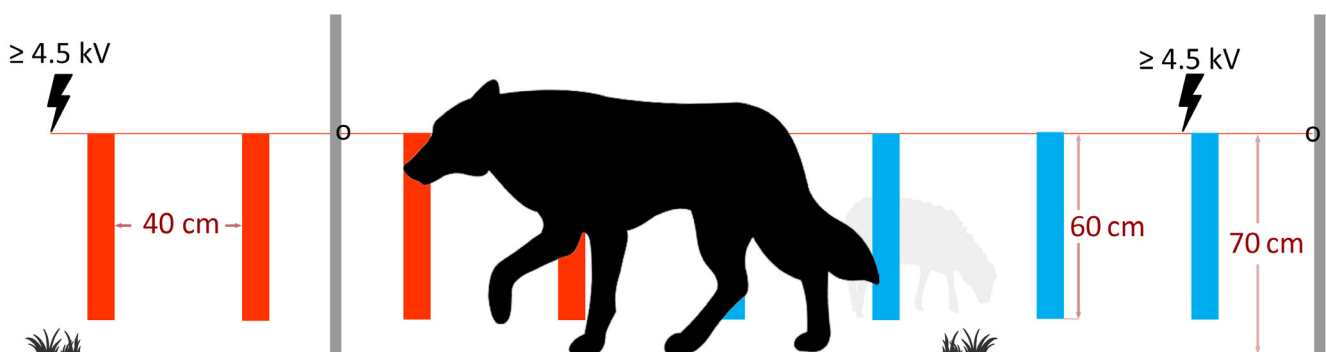
Turbofladrie is als tijdelijke maatregel makkelijker in te zetten als er snel gereageerd moet worden bij een zwerfende wolf in een bepaald gebied. Mogelijk kan turbofladrie makkelijker, ruimer en kosteneffectiever als eerste hulp preventie worden ingezet dan stroomhekken. Dit wil de PPWF met een pilot onderzoeken voor de Friese situatie.

Voor de veldtoetsing met behulp van diverse schapenhouders moet een aantal sets worden aangeschaft en met coördinatie vanuit de PPWF in een fieldlab worden getoetst. Ook in Noord-Brabant zijn schapenhouders begonnen met het toetsten van turbofladrie, zodat de handen ineengeslagen kunnen worden.

Daarnaast adviseert de PPWF de provincie met gemeenten en terrein behorende organisaties in overleg te gaan over de wijze waarop de ruimtelijke en landschappelijke inpassing van wolfwerende maatregelen uit de pilotprojecten (o.a. afrasteringen) zo snel mogelijk kan plaatsvinden.

4. Opheffen van de vestigingsnorm en inzet subsidie voor wolvenwering in risicoregio

De actuele situatie met zwerfwolven in de oostelijke provincies is anders dan de situatie met territoriale of gevestigde wolven op de Veluwe. In een situatie met gevestigde wolven kunnen wolfwerende maatregelen gericht worden uitgevoerd. In de oostelijke provincies is het ecologische draagvlak voor een duurzame wolvenvestiging te beperkt en slaan jonge zwerfwolven al snel toe. Daardoor gaat de arbitraire zes maanden vestiging als voorwaarde voor het vergoed kunnen krijgen van beschermende maatregelen en voor een steviger draagvlak voor de wolf mank en adviseert de PPWF om geen zes maanden vestigingsnorm te hanteren in de Provincie Fryslân. De zwerfwolvenproblematiek vraagt juist om een snellere ondersteunende inzet van wolvenwering. Allereerst toegesneden op de aangewezen risicoregio en makkelijk en snel uit te breiden naar andere regio's al naar gelang de wolf elders in Friesland wordt gesignaleerd.

Turbofladrie is een specifiek voor wolven afschrikkend scherm van stroomdraad met 'fladders' © Erwin van Maanen

Gezien de urgentie adviseert de PPWF om zo snel mogelijk op de situatie best toegesneden wolfwerende maatregelen adequaat gesubsidieerd of op andere wijze (mogelijk via een leenconstructie) beschikbaar te stellen aan houders van landbouwhuisdieren in de Provincie Fryslân. Dit met keuze uit de drie beproefde methoden, waarvan stroomhekken volgens **Fauna Preventie Kit Wolven** van BIJ12 als gangbare methode voorhanden is. Een bredere en innovatieve inzet van methoden zal het draagvlak voor wolvenbescherming bevorderen.

5. Ontwikkeling van een wolvenconsulentschap

De wolf is een complex dossier met diverse belanghebbenden en uiteenlopende meningen. Dit vraagt om een objectieve en gezamenlijke beschouwing voor een duurzame en ecologische omgang met de wolf.

Hierbij is een verscheidenheid van kennis vereist voor een gedeeld belang: het beschermen van zowel de wolf als landbouwhuisdieren.

De PPWF adviseert om een wolvenconsulentschap in te stellen met een daadkrachtige coördinerende rol en interdisciplinaire deskundigheid op het terrein van wolvenecologie, veehouderij, natuur- en faunabeheer en preventieve maatregelen. Dit wolvenconsulentschap krijgt de taak om in eerste instantie de aangewezen risicoregio(s) voortdurend te monitoren, gericht op hoe de gesignaleerde wolven zich in en rond Friesland bewegen, de juiste wolvenwering daarop in te zetten en/of toe te reiken en monitoring van de effecten van preventieve maatregelen.

Het wolvenconsulentschap kan een actieve en draagvlak bevorderende rol innemen bij het voorzien van een eenduidige, heldere berichtgeving over de wolf en preventie maatregelen. Dit kan onder meer door periodieke informatiebijeenkomsten waarbij veehouders, overheid (provincie, BIJ12, gemeenten) en andere betrokken organisaties ervaringen met preventieve maatregelen kunnen delen.

Rol van de provincie en samenwerking

De terugkeer van de wolf leidt tot wetenschappelijke, juridische, technische en maatschappelijke vragen en uitdagingen. Het belangrijkste uitvoeringskader is het Interprovinciaal Wolvenplan. Momenteel wordt er gewerkt aan een geactualiseerde versie van het plan, dat in 2022 zal verschijnen. Het creëren van de juiste voorwaarden is belangrijk voor een goede uitvoering van het wolvenplan in Friesland. De PPWF adviseert de Provincie Fryslân overal de verbinding op te zoeken. Dit geldt voor zowel verbinding met en tussen provincies, als veehouders in het veld en uitvoerders van andere pilotprojecten.